

การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมเครื่องจักสานอย่างยั่งยืนในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี

ภารดี บำรุงราษฎร์

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรความมั่นคง (พนันนิคม)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ ภารดี บำรุงราษฎร์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม) ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

..... ส.น. ๒๑๑ อาจารย์ที่ปรึกษา
(พันเอก ดร. สนธิ นวกุล)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ส.น. ๒๑๑ ประธาน
(พันเอก ดร. สนธิ นวกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ชสสมศักดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม) ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ชสสมศักดิ์)
วันที่ 17 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมเครื่องจักสานอย่างยั่งยืนในอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี” สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ สาขาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา ได้กรุณาแนะนำ และให้คำปรึกษา แก่ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานวิจัยเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ให้
ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม ณ ที่นี้
ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

การดี บำรุงราษฎร์

52920834: สาขาวิชา: การจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง; ร.ม. (การจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง)

คำสำคัญ: การพัฒนา/ สินค้าหัตถกรรม/ เครื่องจักสาน/ พนัสนิคม

การดี บำรุงราษฎร์: การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมเครื่องจักสานอย่างยั่งยืนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF WICKERWORK PRODUCTS IN PANASNIKOM DISTRICT, CHONBURI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, Ph.D., เอกวิทย์ มณิธร, ว่าที่เรือตรี, ร.ด., 119 หน้า, ปี พ.ศ. 2553.

ในการศึกษา พบว่า งานจักสานเป็นสิ่งที่มีความเสี่ยงของชาวอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีมานานกว่าร้อยปี เครื่องจักสานพนัสนิคมเกิดขึ้นมาพร้อมกับการตั้งชุมชนในสมัยรัชกาลที่ 3 กระบวนการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดและสืบทอดกันมา และใช้วิธีการผลิตแบบชาวบ้านดั้งเดิม แรงงานผลิตในปัจจุบันจะเป็นผู้หญิงที่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน กลุ่มนี้จะเป็นกำลังหลักในการผลิต และแรงงานผู้สูงอายุที่อยู่กับบ้าน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จักสานไม้ไผ่พนัสนิคม ได้มีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องความนิยม และเพิ่มประโยชน์การใช้งานมากขึ้น

ในกระบวนการผลิต จะต้องทำการสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งให้มีการถ่ายทอดความรู้จากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มให้มีฝีมือความชำนาญ เป็นการสร้างระบบเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งเป็นการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่และ ไม่ให้เสียลูกค้าที่มาสั่งสินค้า

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จักสานไม้ไผ่พนัสนิคม ผู้ผลิตสินค้าเมื่อผลิตเสร็จแล้วก็นำสินค้าไปจำหน่ายที่ร้านค้า โดยไม่มีบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อใด ๆ เนื่องจากผู้ผลิตต้องการขายสินค้าในราคาที่ไม่แพง ถ้าทำบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อขึ้นมาจะทำต้นทุนสูงขึ้น และยุ่งยากในการสั่งซื้อบรรจุภัณฑ์ ร้านค้าจำหน่ายสินค้าและกลุ่มส่งเสริมอาชีพมีผลต่อการพัฒนาสินค้า เพราะผู้ซื้อสินค้าส่วนมากจะมาติดต่อซื้อสินค้าจากร้านค้า เนื่องจากมีสินค้าให้เลือกเป็นจำนวนมากและกลุ่มส่งเสริมอาชีพจะพบผู้ซื้อเพราะนำสินค้าไปแสดงหรือโชว์ตามงานต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริม

ปัญหาอุปสรรค ส่วนมากจะมีปัญหาอุปสรรคในหน้าฝน วัตถุดิบไม้ไผ่น้อย เนื่องจากไม่สามารถเข้าไปตัดไม้ไผ่ในป่าลึกได้ทำให้มีราคาแพง การผลิตสินค้าหน้าฝนจะลำบาก เพราะไม่มีแดดตากไม้ไผ่ เป็นรางวัล ควรจะมีเครื่องอบไม้ไผ่มาช่วยผู้ผลิตสินค้า ให้งานงาน รัฐบาลช่วยเหลือกลุ่มที่มีงานจักสานเข้ามามากจนผลิตไม่ทัน ให้รัฐบาลสนับสนุนกลุ่มที่มีอยู่แล้วให้ทำงาน ให้มีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป และสนับสนุนผู้ผลิตสินค้าที่ผลิตสินค้าจริง ๆ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ข
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย	4
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งและดำเนินงานชุมชน	9
แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องจักรสาน	12
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจในการพัฒนาชุมชน	24
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	29
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง.....	33
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกลุ่ม/ องค์กรชุมชน	58
แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
กรอบแนวความคิดในการศึกษา	69
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	70
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
การตรวจสอบข้อมูล	74
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
4 ผลการศึกษา	75
ประวัติความเป็นมาของงานหัตถกรรมเครื่องจักสานพนัสนิคม	75
กระบวนการผลิต วิธีการและขั้นตอนการผลิต	77
แรงงานการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสาน	82
วัตถุดิบใช้ในการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสาน	84
ร้านค้าจำหน่ายกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	95
การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หีบห่อสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าให้สูงขึ้น	103
5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	108
สรุปผลการศึกษา.....	108
ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน	110
แนวทางการแก้ไขปัญหา.....	110
ข้อเสนอแนะในการบริหารงานของศูนย์ฯ.....	111
การอภิปรายผล.....	111
ข้อเสนอแนะ.....	113
บรรณานุกรม	115
ประวัติย่อของผู้วิจัย	119

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แนวทางพัฒนาเงินทุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในงานพัฒนาชุมชน	47
2 แนวทางพัฒนาการผลิตการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในงานพัฒนาชุมชน	50
3 แนวทางพัฒนาการผลิตการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในงานพัฒนาชุมชน	52
4 แนวทางพัฒนาบริหาร/จัดการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในงานพัฒนาชุมชน	56
5 ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยวิธีการพัฒนาชุมชน	57
6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	69